DE ABVSV BALNEORVM FRIGIDORVM

DISPVTATIO INAVGVRALIS

QVAM

CONSENSV INCLYTI MEDICORVM ORDINIS

PRO SVMMIS

IN

MEDICINA ET CHIRVRGIA

HONORIBVS

RITE OBTINENDIS

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

CAROLVS LVDOWICVS WOLFF

LESNA - POLONVS

DIE XVII. MARTII cIↄIↄCCLXXXXII.

GOETTINGAE

IN OFFICINA BARMEIERIANA.

Ingenti de efficacia et ſalubritate balneorum ſrigidorum intime perſuaſus, non pretium eorum imminuere, ſed conſtituendo modum et indicationes inter quas et ad tuendam ſanitatem et ad ſanandos morbos eis vti conuenit, vtiliora ea reddere eiſque quae aduerſarii obiiciant liberare cupio.

Antiquiſſimis iam gentibus omni ſub coelo cultis et incultis mos erat in fluuiis lauari, paruuliſque vtriuſque ſexus tenerrima iam aetate elementum familiare reddere, cui certe haud parum roboris et vigoris quae nunc admiramur tribuendum eſſe cenſeo.

Aegyptis ritus ſacer ad cultum Deorum pertinens erat, ſacerdoteſque eorum

tanti nominis morbos lauacro ſanauere marino vt prouerbio fuerit: Mare proluit vniuerſa hominum mala: Mulieres certis temporibus in fluuiis lauari legibus tenebantur quod fertiliores inde factas obſeruatum.

Pythagoras Graeciae legislator rem publicam fecit, infantes immo pueros et puellas frigidis ſaepius immergere aquis; quae quanta Medici balneis frigidis praeſtiterint ex Hippocratis nouimus operibus *a*).

Romanis opprobrio erat nec natare nec legere ſcire, omneſque eorum Medici plurimis in morbis balnea frigida primum credidere remedium. Ab Aſclepiadis ad Pauli Aeginetae vſque tempora per quadringentos ita annos in vniuerſo vſu fuere. Muſa Aſclepiadis ſectator aliis remediis quibuſcunque reiectis balneis frigidis ſolis plurimos grauiſſimoſque ſanauit morbos, vt Iulius Caeſar Medicis ius ciuitatis non diutius recuſandum putaret.

Aſt

a) cf. FLOYER Hiſtory of cold Bathing. London 1709. Litt. II. p. 27.

Aſt quae quantaque veteres balneis frigidis praeſtiterint, noſtris temporibus ſumma prudentia et cautione in eis adhibendis opus eſſe credo. Priſci primis ab annis vndis aſſueti, vitae genere ſimpliciori, venatione, bellis corroborati; debilitatis nervoſae, ſenſibilitatis et irritabilitatis naturali maioris, infarctuum, aliorumque huius generis malorum vix nomina cognouerunt et ſine Metu ad elementum confugêre de quo certum auxilium ſperabant.

Videri quidem poſſet praeſenti ſeculo quo debilitati adeo latum eſt dominium vt plurium morborum cauſa remota, cum omnibus fere complicata ſit; remedium, quo efficacius nullum eſt quod intima penetrat vniuerſo corpori robur reddit, non ſatis tuto et frequenter adhiberi poſſe: roborantia vero ita dicta non ſemper in debilitate conueniunt atque cum Medicus arcetur plerumque plurima iamiam inde emanauerunt mala quae antequam fuerint remota balneorum frigidorum vſum contraindicant; accedit quae debilitatem ſae-

pius comitatur mobilitas generis neruoſi tanta, vt cum de balneis frigidis audiant tantum conuulſiones timendae ſint.

Hic ea tetigiſſe ſufficiat cum indicationes aggrediar inter quas balnea frigida adhibere debeamus, diligentius conſtituam, quouſque in mera debilitate conueniant, quas ex illis complicationibus indicationes et contraindicationes colligere debeamus.

Nunc de balneorum frigidorum virtutibus in genere quaedam praemittere liceat: Agunt abluendo immunditiem, pondere et frigore.

I. Abluendo immunditiem vaſa cutanea in- et exhalantia deobſtruunt, tranſpirationem cum hac ex cauſa non rite adfuerit reſtituunt, liberiorem reddunt.

II. Pondus aquae, quae octoginties grauior eſt elemento in quo viuere ſoliti ſumus, haud parum conferre videtur; virtutes ſpecificas tamen ei non tribuerem ſed comprimendo ſuperficiem corporis vim frigoris adſtringentem tantum augere credo.

III. Frigus et excitando et roborando agit ni maiori cum diuturnitate applicetur. Tremore quo aquis frigidis immerſi primum mouemur vltimae fibrillae concutiuntur, humores in vaſis minimis ſtagnantes conquaſſantur vt poſt actioni cordis auctae facilius cedant, nerui excitantur: Hvxham febrem artificialem eſſe dicit. Frigus cutem duram denſam efficit, aeris vicibus eam aſſuefacit, aſt et intima penetrat, quamlibet fibram conſtringit, quodlibet vas excitat; vt vniuerſum ita corpus magis compactum firmius reddat. Solida cum roborantur fluida quoque denſiora ſecernuntur; humores gaſtrici cum efficacius in cibos agere valeant, coctio quoque perfectior erit. Humores ex ſuperficie corporis frigore ſumma vi in vaſa maiora pelluntur, vis cordis irritatur, circulatio acceleratur, organa ſe- et excretoria excitantur, tranſpiratio liberior redditur. Cum tempore immerſionis pulſus tardior, motus cordis minor ſit; mox motus cordis augentur, corpus magis calefacit et Sanctorii

 expe-

experimentis accuratiſſimis conſtat, tranſpirationem inſenſibilem et excretionem vrinae poſt balnea frigida augeri.

Sunt qui reſorbtioni plura tribuenda cenſent, aſt vix quid reſorberi poſſe mihi videtur, niſi remora longiori in vaſe arctiori aqua tepeſcat et vaſa cutanea iterum relaxentur, quo vero non roborari ſed debilitari corpus luculenter patet. Sitin compeſci, linguam humidam fieri vaporibus humidis ex aqua ſurgentibus potius aſcribendum puto.

Effectus balneorum frigidorum generales ita ſunt: Robur cutis, corporis totius, circulatio liberior, ſe - et excretionum ſummus vigor, tranſpiratio ita regularis atque digeſtionis omniumque functionum ſumma perfectio.

Quibus collectis patet prudenti balneorum frigidorum vſu multis caueri poſſe morbis, cum plurimi ſeu laxitatem, ſeu debilitatem, ſeu digeſtionem laeſam, ſeu tranſpirationem irregularem cauſam praecipuam agnoſcant.

Aſt

Aſt et in ſtatu ſano non cuique conveniunt balnea frigida, ſummaque cum cura reſpiciantur habitus et ſtatus corporis in conſtituendis conditionibus inter quas quiſque ea adhibere debeat.

Nocet vſus eorum nimis frequens quibus ſolida ſunt rigidiora, inprimis cum diſpoſitio morboſa iamiam inde immineat; humores magis magiſque inſpiſſantur, ſtaſes et obſtructiones creantur in ſenibus immo maraſmus. Summis vero caloribus modicus balneorum frigidorum vſus his quoque ſalutaris erit, roborando enim vaſa exhalantia calore nimio relaxata ſiccitatem imminuet. Longiorem tamen caueant remoram atque aquis frigidis immerſi ſtatim exeant, ne fructus ſalutares quos excitando exſerverit frigus adſtringendo iterum aboleantur.

Laxitatis quae rigiditati oppoſita eſt balnea frigida proprium ſunt remedium, breui vero mala ex ea gignuntur quae cum oculos effugiant temerarium eorum vſum non remedium ſalutare ſed venenum reddunt. Circulatio languet in eis praecipue

 par-

partibus quibus in ſtatu ſano iam debilior eſt, in vaſis et viſceribus abdominis dico; organa quaecunque vi debita agere nequeunt, ſecretionibus ita non rite perſungi valent, excretiones ſunt tenuiores, remanent quae eiici debuerint, humores gaſtrici vappidi ſecernuntur, tranſpiratio fit irregularis. Vnde oriuntur infarctus, cruditates, acrimoniae quaecunque, ſtatus viſcidus pituitoſus omnium humorum; quae omnia antequam fuerint remota, roborantia quaecunque balnea frigida inprimis non ſanatura ſed enecatura miſeros ſunt aegros. Cum vero iuſta Diagnoſi certi ſumus veram laxitatem adeſſe, alia vitia grauiora nulla acceſſiſſe quibus prius proſpici debeat, balneis frigidis primus certe eſt locus, inprimis cum ſtaſes prima origine vincere valeant. Naſcentem ita laxitatem exſtinguere conuenit; cum haereditaria eſt lavando tenellos mane et veſperi aqua frigida, immergendo immo totos aquis frigidis cum ferant, eidem ſcopo ceterum diaeta et regimen reſpondeant; cum acqui-

ſita

ſita eſt haemorragiis aliiſque euacuationibus nimiis, reſarciantur humores, ne alia inde enaſcantur mala tempeſtiuo balneorum frigidorum vſu caueatur; cum vero laxitas haereditaria aucta magis magiſque eſt prima iamiam educatione, vita ſedentaria, potibus calidis, foedis illis ſceleribus — — aliiſque; malum magis complicatum balnea frigida non admittit, prius quam humores perſpirabiles, vaſa peruia reddita ſint.

In debilitate ſeu languore virium vitalium balnea frigida ab autoribus adeo commendata non ſemper conuenire iam in praegreſſis dixi. Anxie materiam aggredior cui pertractandae quae quantae ſint difficultates intime perſuaſum habeo, fines rite conſtituere vbi roborantia, vbi alia omnino conueniant remedia, praecipuum in praxi eſt momentum, pluresque roborantibus perditos quam ſanatos eſſe certum mihi eſt. Cauſae debilitatis inueſtigandae atque remouendae ſunt, quibus ſublatis vigor plerumque ſponte redit. Diurna experientia

monſtrat debilitatem et ex fibra laxa et ex rigiditate ſolidorum ortum ſaepius trahere, tenellus matris vbera lactans et ſenex cui maraſmus imminet ea laborare poteſt; mox abuſu aromatum, ſpirituoſorum, mox potibus calidis aliisque relaxantibus generatur. Non omnibus ita eadem conuenire poterunt, oppoſita immo ſaepius requiruntur. Balneis frigidis nunquam in debilitate locus eſt, niſi ex laxitate enata ſit ſeu ea alatur tamen. Aſt et tum non ſtatim adhiberi queunt, eisdem cautelis quibus in laxitate opus eſt, maiori immo prudentia quo maior eſt debilitas. Balnea frigida ſemper vires cordis integras poſtulant, vt cor contra humores maiori impetu affluentes reagere, eosque verſus ſuperficiem corporis repellere poſſit; ni congeſtiones in partibus internis, omniaque quae ex his ſequuntur mala oriri debeant. Lotionibus frigidis ita praeparetur corpus, frigoris gradus initio parum calorem corporis naturalem ſuperans ſenſim tantum augeatur, breuisque in balneo ſit remora.

De

De mobilitate generis neruoſi maiori quae infirmitatem potius quam morbum conſtituit hic quoque pauca dicere liceat. Mobilitas haec, quae eſt organorum motus et ſenſus reactio in impreſſiones quascunque ex- et internas maior quam in ſtatu naturali eſſe deberet, debilitas neruoſa dici ſolet, quo iure hic non conſtituam obſeruare tantum liceat appellationem eam plurimis in cura erroribus materiam dare poſſe, debilitas enim et roborantia ideae quaſi ſociae ſunt, quae vero ſaepius omnino non, rarius initio conueniunt. Status ille generis neruoſi mox a rigiditate et ſtrictura, mox a laxitate et teneritudine fibrarum pendere videtur. Illam balnea frigida omnino excludere ex praegreſſis patet, aſt nec tum vbi fibra laxa vnica etiam cauſa eſt mobilitas gradu nimio antequam ſedata ſit roborantia fert; anxietas, oppreſſio ingens inde creantur, ab imprudenti balneorum frigidorum vſu cl. Marcard conuulſiones ſequi vidit. Vbi vero mobilitas non nimia eſt, fibram laxam vnicam agnoſcit

cau-

cauſam, balnea frigida inter easdem conditiones quas de debilitate et laxitate agens expoſui adhiberi poterunt.

Ingentem noxam balnea frigida inferunt quibus ſtaſes et infarctus in viſceribus ſunt. Humores in eis accumulantur, anxietas et oppreſſio ſumma oriuntur, obſtructiones incarcerantur, vaſa diſtenduntur debilitantur. Malum ita pertinacius redditur, mortis immo ſubitae quae imprudentem balneorum frigulorum vſum interdum ſequitur haec concauſa praecipua mihi eſſe videtur.

Caueant quibus pars eſt debilis in quam congeſtiones certa eſſent ſequela, varius ita ſtatus morboſus ſecundum partis debilioris naturam.

Nocent quibus plethora eſt vera vt cor difficilius ſanguinis molem vincere poſſit, humores enim ex ſuperficie corporis in vaſa maiora pulſi, ſeu omnem tandem cordis actionem impedient, ſeu in partibus internis accumulati varia inde mala ſecundum partem prae aliis affectam orientur, apoplexia,

plexia, haemoptyſis, aliaque. Vbi vero alias ob cauſas balnea frigida indicata ſunt, poſt plethoram venae ſectione imminutam conueniunt, atque aliis cum cautionibus plurimum conferent, ne plethora nimia regeneretur.

Caveant mulieres tempore menſtruationis, quae fluxu menſium nimio laborant, grauidae ad abortum pronae: ſanguis maiori impetu ad vterum fertur, haemorragiae abortus creantur.

Caueant haemorrhoidarii, haemorrhoides profuſas inde patiuntur, plurimisque obſtructiones in viſceribus abdominis ſunt.

Nocent balnea frigida iis qui vitam luxurioſam mollem ſedentariam agunt, quibus calor eſt valde debilis. Circulatio eis eſt languida, cordi difficile erit contra humores maiori copia affluentes reagere et cum recta valetudine gaudere videantur, raro viſcera eis ſunt peruia.

Quibus corpora ſunt teneriora praecipue cum regimini calido aſſueti aquam frigidam horreant, cum balneis frigidis robur inſenſilitatem contra viciſſitudines aeris

ſibi

ſibi conciliare poſſint, ne ſine praeparatione eis vtantur.

Omnes hic exponere caſus fines opelli non concedunt, ex ſequentibus plura patebunt. Litteratis adhuc ne ſine medici conſilio balneis frigidis vtantur ſuadere liceat, quorum labores corpus et animum alacrem poſtulant, quae prudenti balneorum frigidorum vſu certe ſibi conciliaturi ſunt, imprudenti omnia in peius vertent.

Quicunque vero vitam ſobriam laborioſam agunt, quibus ſolida non ſunt rigidiora, nulla diſpoſitio morboſa in corpore eſt, alacri animo frigidis ſe immergant aquis, nouo eis excellent vigore, valetudinem firmiorem, vitam iucundiorem ſibi paraturi ſunt.

Robuſtioribus praeparatione non opus eſt, teneriores lotione tepida ſemper frigidiori Vêre praeparentur. Incipiente tandem Aeſtate die ſereno calido capite immo aquis non nimis frigidis immergantur, poſt breuem remoram exeant atque frictionibus cuti calorem et colorem naturalem reddant.

Cum

Cum corpus valde eſt pallidum, poſt frictiones calor et color naturalis non breui redeat, nimis diu ſunt morati quo nil magis eſt noxium. Secundum frigus qui expectant tremorem artuum, dolores capitis inde ſentiunt.

Initio vnum ad duo temporis minuta ſufficiunt, ſenſim paullo diutius morari queunt, aſt plus decem minutis nunquam iis qui balneo domeſtico vtuntur concederem. Iuniores vero robuſti qui fluviis lauantur et nando circulationem excitant, ſecundum vires ad horam integram immo in aquis manere poterunt. Obeſi quoque minus frigore afficiuntur nec eis longior parum remora nocebit. Baynard iam obſeruat moram longiorem debilitare, eleganterque cum arcu comparat cuius cum chorda diutius manſerit tenſa longe minores exſeret vires quam cum primum fuerit tenſa ſubito remittatur; duobus id confirmat exemplis: Vir athletici habitus per quindecim temporis minuta in aquis frigidis moratus ita riguit, vt ſumma tantum

cura

cura reſtitui potuerit et per aliquod tempus male inde habuerit: — — Alterius venae in extremis nigrum conciliauere colorem, ſanguis ſtagnauit; reſtitutus quidem eſt, aſt per aliquot menſes libero membrorum vſu priuatus fuit *a)*. Idem Vir cl. ait: Experientia me docuit plurimum balnea frigida profeciſſe eis, qui bis mane cum intermiſſione duarum horarum ſemel poſt meridiem ventriculo vacuo ſubito aquis frigidis capite immo immerſi ſunt, ſtatim exiere.

Caput ſemper immergendum eſſe cenſeo, quod niſi fiat ſanguis maiori impetu in id fertur ſemperque dolores capitis oriuntur, interdum immo apoplexia inde obſeruata eſt. Qui balneo domeſtico vtuntur, antea id intrent pectus aqua frigida perluant atque ſpongia aquae frigidae immerſa caput tegant.

Tempus matutinum aliquod tempus poſt lectum relictum praeferendum puto, quo circulatio eſt placida, tranſpiratio vbi-

vis

a) cf. FLOYER l. c. p. 333.

vis aequalis, coctio ingeſtorum facta; debiliores antea quid ingerant, vt cor efficacius contra humores maiori copia affluentes reagere poſſit. Conuenit quoque veſpertinum poſt cibos digeſtos, cum ſanguis non eſt agitatus: Agathinus iam obſeruat, balnea frigida ſomnum conciliare tranquillum.

Maxime nocent poſt agitationem nimiam vbi actio vaſorum valida eſt, ſudor emanat. Tranſpiratio ſupprimitur, motus in partibus externis cunctatur in internis creſcit, inflamationes, rigor, metaſtaſes ad interna ſaepius letales, apoplexia immo ſequuntur. Baynard exemplum pueri affert qui cum ſudore manans aquis frigidis inſiliret, paralyſin et ſurditatem contraxit *a)*.

Nocent balnea frigida quibus ventriculus cibis eſt refertus, circulatio impeditur, coctio turbatur, cruditates anxietas creantur.

Diaeta ceterum exacta et exercitio effectus balneorum frigidorum ſalutares ſir-

a) cf. Floyer l. c. p. 325.

firmandos eſſe, vix monitu neceſſarium eſt.

Morbos iam aggredior in quibus balnea frigida commendata ſunt. De ſingulis ſecundum ſyſtema noſologicum agere fines opelli excederet, nullum ita ordinem obſeruans paucos praecipuos tamen nunc tractabo morbos.

In paralyſi balnea frigida efficaciſſimum eſſe remedium omnes contendunt.

Ferro ait: In ſumma hac relaxatione neruorum vſus aquae frigidae externus omnium Medicorum, aduerſariorum immo conſenſu celerrimam certiſſimam opem fert. Relaxatio nimis eſt luculenta quam vt diſtinctiones admitti poſſent, quaecunque etiam cauſa exſtet certum eſt, ſyſtema neruoſum ſeu vniuerſum ſeu in parte vigore orbum eſſe *a)*.

Baynard ait: Hemiplegiam pertinaciſſimum inter paralyſes malum mox balneis calidis mox frigidis ſanatam noui, inter-

a) *Vom Gebrauch der kalten Bäder. Wien* 1781. p. 201.

terdum omnia irrita fuere. Balnea frigida inprimis poſt venaeſectionem et vomitum praegreſſum eximios exſerere vidi effectus, cum aeger ſaepius in die aquis frigidis ſubito immerſus ſtatim extraheretur. Exemplum affert mulierculae maxime exhauſtae, quae in Iamaica hemiplegia et paroxiſmis partim hyſtericis partim epilepticis correpta, Angliam ad autorem refugit. Balnea calida omnino non tulit, frigidis reſtituta eſt quamuis primis vicibus conuulſionibus afficeretur *a*).

Cum ita mox balnea frigida, mox calida, mox nulla opem tulerint, malum non ſemper idem eſſe patet, certumque eſt ſaepius ſanaturum iri ſi cauſae diligentius diſtinguerentur.

Cauſae quaecunque ad duo reduci poſſunt capita, quorum.

I. Ex compreſſione ſiue ex ſtatu vitiato cerebri neruorumque conſtare cernitur.

II. De actione vis nerueae diminuta pendet.

 Nunc

a) FLOYER l. c. p. 306.

Nunc apparet cur balneorum in eodem morbo adeo varia ſit ratio. Prius cauſarum caput quod vel ex tumoribus, congeſtionibus aut effuſionibus enaſcitur omnino balnea frigida excludit, congeſtiones atque effuſiones eis augentur immo, malum inſuperabile redditur. Proprium contra remedium ſunt paralyſeos ex actione vis nerueae diminuta; Webster ait: Frigus citatius applicatum et celeriter amotum ſyſtema potentiſſime ſtimulat, igitur immerſiones frigidae ad paralyſin curandam adhibitae, multum laudibus efferuntur. Cum aegrotans ex lauacro frigido cito emerſerit, per varia febris ſtadia paullatim tranſit. Obſeruationes innumerae docent paralyſin ex vſu lauationis frigidae ſanatam fuiſſe; praeſertim ſi aquae ex praecipiti diſpergantur aut in artus paralyticos deſuperne exantlentur *a*). Ita Baynard exemplum viri aphonia laborantis affert qui alias ob cauſas

a) Medicinae Praeſeos Syſtema Rotterod. 1781. T. II. p. 209.

ſas aquis frigidis immerſus ſubito vocis vſum recuperauit *a*).

In paralyſi ex cauſa ſanguinea poſt eam ſublatam, fomentationes frigidae parti applicatae roborando et excitando vaſa plurimum conferunt, ne recidiuet malum.

Ceterum contraindicationes in praegreſſis iam enumeratas ſemper antea eſſe remouendas in promtu eſt.

Melancholiam et Maniam ſub eodem liceat tractare capite, quae etſi phaenomenis diſtinguantur in praxi eadem ſunt.

Saeuum adeo malum omnem ſaepiſſime opem eludens balneis frigidis interdum ceſſit. Exempla afferunt: — HAHN *b*), v. SWIETEN *c*), LAZERNE *d*), PLANQVE *e*), HELMONT exemplum maniaci affert

a) FLOYER l. c. p. 398.

b) *Unterricht von Kraft und Wirkung des friſchen Waſſers* 1754. p. 256.

c) Commentar. T. III. §. 1132. ait abolentur ideae.

d) Curationes Morborum. Monſp. 1750.

e) Iournal encyclopedique. Ianvier 1762.

fert qui fonti illiſus ibique moratus quovſque fere extinctus eſſet ſanus exierit; poſt ſe plures eadem ſanaſſe methodo affirmat: *Niſi quoties formidine praecociter amentes ex aquis extraheret a*).

Nullibi vero indicationes diſtinctas inveni, remedium contra empyrice adhibitum cum morbum interdum ſanauerit, ſaepius nulla effecit, ſaepius aegrum miſeriorem reddidit.

Cauſa procatarctica ſemper eſt irritamentum mentale ſeu corporeum, proegumena haereditaria ſit nec ne, mobilitas generis neruoſi ingens eſſe videtur. Cum interdum laxitas debilitas ſeu vniuerſalis ſeu viſcerum abdominis praecipue, fundamentum morbi eſſe videatur; omnia plerumque phaenomena robur ingens, ſiccitatem, rigiditatem ſolidorum ſummam produnt, quae quantae balneorum frigidorum contraindicationes ſint, ex praegreſſis patet. Lorry ait: *Ingenti igitur arte opus eſt in frigidioribus illis adhibendis balneis, quae* nimio-

a) Floyer l. c. p. 179.

nimiopere celebrantur, in immerſionibus capitis, in embrocationibus, ne dum roborare conſilium eſt mors inopina ſuccedat, vt bis accidiſſe vidi *a)*.

Aſt cum habitus ſit laxus, debilitas praedominium habeat; cauſa proegumena fuiſſe videatur, poſt cauſam procatarcticam ſublatam, turbam neruorum antiſpasmodicis ſedatam, balneis frigidis vnice locus eſt. Summa quoque efficient in mania quam cl. SYDENHAM ex febribus intermittentibus ortam obſeruauit, cum venaeſectio et draſtica intempeſtiue adhibita fuerint.

Indicationem haud ſpernendam iuuantia et nocentia etiam exhibent, ſemper tamen caute remedium adeo efficax adhibeatur, caueaturque ne mania errabunda attonita eo reddatur,

Tetano, ad quem Triſmum, Emproſthotonum, Opiſthotonum refero, olim ſemper fere letali ſaepius nunc mederi valemus

a) De Melancholia et morbis melancholicis. Lut. Pariſ. 1765. T. II. p. 366.

lemus. Cum de cauſis certi nondum quid conſtet, obſeruationes conditiones inter quas oritur nos edocuere cauſae acceſſoriae plurimum tribuendum eique remedia efficaciſſima opponenda eſſe. Cauſa procatarctica frequentiſſima eſt laeſio partium neruoſarum tendinoſarum, vulnus exiguum praecipue digitorum pedum et manuum, cui tertia quarta hebdomade tetanus accedit; ſaepius vero nulla ſaepe omnino aliae obſeruatae ſunt.

Num ſemper iure eiusmodi vulneri tetanum tribuerint indagare hic loci non conuenit, obſeruare tantum liceat curam vulneris aptiſſimam, amputationem immo, nulla ſaepius effeciſſe.

Aſt cum in climatibus calidiſſimis prae aliis obſeruetur, iis praecipue anni temporibus quibus die calor ingens noctes frigidiores ſunt; nonne iure argumentamur, mobilitatem generis neruoſi maiorem ſeu per ſe ſeu cum tranſpiratione ſupreſſa in culpa eſſe, inprimis cum medendi methodus egregie hiſce reſpondeat. In eo omnis

diffi-

difficultas vnice latere videtur, quod cuique autorum ſua praecipue ſit methodus, nulluſque rlte diſtinxerit, num laxitas ſeu ſtrictura fibrarum mobilitati illi ſociata ſit.

White *a*) exemplum tetani enarrat, qui cum aliis remediis quibuſcunque reſtitiſſet opio doſi audaciſſima (Grana 317 aeger in quinque hebdomadibus conſumſit): et balneis calidis ceſſit; pluresque ſe eadem ſanaſſe methodo affirmat.

Chalmers *b*) poſt venaeſectionem praemiſſam vbi aeger plethoricus eſt, de balneorum calidorum et opiatorum liberali vſu vnice ſalutem ſperat, ſimul cliſmata et fomentationes emollientes adhubere iubet.

Rvsh *c*) opium ſaepe inefficax inuenit, cortice peruuiano et vino doſi ingenti

a) Caſes in Surgery Lond. 1770. Vol. I.

b) Of the Opiſthotonos and Tetanus in medical Obſervat and Inqur. Vol. I. Lond. 1757.

c) Medical Commentaries for the year 1786. by Duncan Decade ſecond. Vol. I. Edinburg 1787.

genti plurimos ſanauit. Cort. per. ℥jjj Vin. gener. Pint jjj quotidie conſumenda iubet.

Wright *a*) in Iamaica tum medicinam faciens ait. Nunquam balnea frigida fruſtra adhibui celerrimum certiſſimum auxilium ferre ſemper inueni; quod ſex confirmat caſibus. Quorum in primo tetanus cum opiſthotono, omnibus remediis opio immo reſiſtens, aquae frigidae ſolae qua autor aegrum omni quadrihorio ſuperfundi iuſſit paucis diebus ceſſit, poſt frictiones corpus ſemper modice incaluit. Caeteris in caſibus opium ſeu cortex peruuianus cum aſa foetida ſimul adhibita ſunt, ſemper tamen balnea frigida remedium primarium fuerunt. Regimen ſimul et diaetam frigidam imperauit.

Obſeruandum eſt Wright in ſex — nouem diebus ſemper curam abſoluiſſe cum cae-

a) On the Vſe of cold bathing in the locked Iaw in Med. Obſ. and Inqu. Vol. VI. Lond. 1784.

caeteris tres — quinque hebdomadibus opus fuerit.

Quibus collectis patet: Balnea frigida primum vnicum eſſe remedium, vbi relaxatio corporis cauſa proegumena fuiſſe videatur; mox corticem peruuianum cum aſa foetida et vino, mox opium addi debere, prout, ſeu debilitas ex fibra laxa, ſeu mobilitas ſyſtematis neruoſi praedominium habeat. Vbi ſuſpicio adeſt tranſpirationem ſupreſſam concauſam eſſe, frictionibus et cardiaco quoties aeger aquis frigidis immerſus eſt diaphoreſis reſtituatur.

Methodum cl. White contra anteponendam puto, cum ſiccitas, ſtrictura fibrarum ſeu per ſe ſeu cum tranſpiratione ſupreſſa in culpa eſſe videantur.

Prima caeterum tentamina docebunt, quae praeferenda ſit methodus. Cum balnea calida aliaque antiſpaſmodica diaphoretica nulla efficiant, malum immo ingraveſcant, confeſtim roborantia excitantia inprimis balnea frigida in auxilium arceſſenda eſſe puto.

Num

Num in ſpaſmo maxillae neonatorum balnea frigida conueniant? Bayon a) nullum ſe ſanatum vidiſſe ait. Barrêre b) contra plures balneis frigidis reſtitui affirmat. Chalmers c) infantem balneis calidis, cliſmatibus emollientibus et Mixtura ex Infuſ. Rad. Rhab., Moſch. et Ol. Tart. p. deliqu. ſanauit.

In Hyſteria et Hypochondria fines rite conſtituere, quibus et quo tempore balnea frigida conueniant, longe vires ſuperat meas. Medendi methodus inualuit qua malum, omni ſub forma omnibus modis miſeros excrucians aegros, pertinacius inſanabile immo redditur. Mobilitatem generis neruoſi maiorem, debilitatem neruoſam dicunt, roborantia adſtringentia ei opponunt, ſtatum ita irritatum ingentem in gradum attollunt atque cauſam procatarcticam quae plerumque in abdomine latet inſu-

a) Memoires de Cayenne 1777.

b) *Sammlung aller Reiſen zu Waſſer und zu Lande. 16. B. p. 363.*

c) l. c. p. 109.

inſuperabilem reddunt. Clariſſimi quidem viri Tissot, Zimmermann, Marcard noxas huius methodi grauiter oſtendêre, indicationes inter quas roborantia conueniant expoſuere, aſt cum ea omnibus cognita ſint ſeu tamen eſſe debeant, plurimi contrarium faciunt. Haec cauſa eſt cur theoria cl. Pomme de induratione neruorum (*"Racorniſſement des Nerfs."*) tanto fauore accepta eſt, cum medendi methodum ei ſuperſtructam plurimis conuenire obſeruauerint.

Cauſae Mali ſunt.

I. Mobilitas ſyſtematis neruoſi maior, quae interdum vnica ſemper tamen cauſa proegumena eſt.

II. Irritatio occulta.

Omnis difficultas in medendo morbo verſatur in rite tractanda mobilitate illa maiori, quae ſeu ex laxitate et teneritudine, ſeu ex ſiccitate et ſtrictura fibrarum enaſci videtur.

Re-

Remedium cuius virtutes praecipuae exſiccantes adſtringentes ſunt, malum quod a ſtrictura fibrarum pendeat non ſanaturum ſed aucturum eſſe vix monitu neceſſarium eſt. Aſt nec tum vbi mobilitas illa fibram laxam vnicam agnoſcat cauſam, cum maiori adſit gradu roborantia conueniunt, irritant miſeros aegros, ſpaſmos anxietatem ingentem creant *a*). Vtut abſonum videatur prima ſemper eſt indicatio, antiſpaſmodicis relaxantibus, balneis calidis, aliisque turbam neruorum ſedare, dein irritatio cum adeſt remouenda, tandem gradatim ad roborantia tranſire conuenit inter quae

a) MARCARD *Beſchreibungen von Pyrmont B II.* p. 117. *ſagt. Vielmahl habe ich Kraempfe und grauſame Angſt auf den* indiscreten *Gebrauch ſtärkender Mittel geſehen, von kalten Bädern zur Unzeit ſahe ich* Conuulſionen *vor meinen Augen, und ich habe nicht zu viel geſagt wenn ich irgend wo behaupte man könne manche ſchwache hypochondriſten zur Verzweiſluug bringen, blos durch hartnäckig fortgeſetzten Gebrauch ſtärkender Mittel.*

quae balnea frigida plurimum certe efficiunt. Initio tamen temperatura aquae parum calorem corpori naturalem frigore ſuperet, ſenſim ſenſimque frigoris gradus augeatur.

Vbi vero relaxatio vnica morbi cauſa, mobilitas non nimia eſt, cum nullae contraindicationes exſtent, viſcera peruia ſint, roborantia primum vnicum remedium ſunt. Balnea frigida tamen ſemper caute adhibenda, lotionibus frigidis corpus praeparetur, frigoris gradus ſenſim tantum augeatur.

Epilepſia et Chorea Sancti Viti easdem agnoſcunt cauſas quas hyſteria et hypochondria: mobilitatem generis neruoſi maiorem et irritamentum; inter easdem itaque conditiones balnea frigida conueniunt. Aſt cum hiſce morbis iuniores praecipue laborant vbi cauſa proegumena ſemper fibra laxa, irritamentum leuius eſt, balnea frigida ſaepius ac citius adhiberi poterunt.

In Rheumatiſmo omnes de balneis frigidis autores ſummis ea laudibus extollunt. Cum vero et naturam morbi et virtutes reme-

remedii perpendamus, facile patet, remedium ſub certis conditionibus praeſtantiſſimum, ſub aliis in eodem morbo corpus omnino deſtructurum eſſe.

Character Rheumatiſmi inprimis chronici, cum de acuto hic ſermo eſſe non poteſt, eſt; acrimonia quaecunque in ſyſtemate lymphatico retenta, ſaepius viſciditas inde in humoribus eo maior quo magis eſt inueteratus, vnde morbus ſemper idem variam tamen formam induens ſecundum partis prae aliis affectae naturam.

Floyer ait: Ex plurimis noui caſibus balnea frigida Rheumatiſmo mederi, pellendo materiam in artubus ſtagnantem in maſſam humorum, vnde ſudore euacuantur; ſudore ſemper opus eſt *a*). Quod cum in ſingulis contigerit caſibus vbi vires naturae validae fuerint anceps ſemper eſt remedium; cum vires langueant, viſciditas humorum, infarctus viſcerum abdominis, aliaque naturae obſtaculo ſint vt diaphoreſin liberam mouere non valeat, refu-

a) l. c. p. 177.

refugit materia rheumatica, metaſtaſes ad partes nobiliores oriuntur; vnde: cardialgia, colica, peripneumonia notha phtiſis ex hac pituitoſa obſeruata ſunt. BERGIVS obſervat. Cum balneis frigidis rheumatismi ſaepius ſublati ſint, pluribus tamen exemplis conſtat, materiam rheumaticam in alias translatam eſſe partes, grauioresque ibi excitaſſe noxas *a)*.

Omnes caeterum teſtantur cum quid effecerint balnea frigida, diaphoreſin vniverſalem, ſudorem partis affectae ea ſecutum eſſe; frictionibus ita, diaphoreticis cardiacis ſemper haec criſis eſt adiuuanda.

Morbo vero ſublato remedium efficacius exſtat nullum, ad diſpoſitionem illam rheumaticam exſtinguendam, qua inprimis vitae molli, regimini calido aſſueti continuo laborant. Balnea frigida aeris vicibus eos aſſuefaciunt, organa quaecunque robo-

a) Abhandlung von den kalten Bädern. Stettin 1777 p. 108.

roborant, circulationem reddunt alacriorem; humores ita perſpirabiles ſecernuntur, diaphoreſis reſtituitur. Baynard iam obſeruat: Balnea frigida plurimum poſt calida praegreſſa effiiciunt. Humores frigidi tenaces balneis frigidis remoueri nequeunt, incarcerantur potius, cum vero balneis calidis mobiles facti et ſudore euacuati ſunt, frigida egregia praeſtant ad roborandos muſculos et neruos. Saepius vidi nec frigida nec calida quid effeciſſe niſi ſucceſſiue adhibita *a)*.

Cum debilitas atrophia in parte prae aliis affecta remanſerint, balnea ſtillatitia prae aliis conueniunt.

In Arthritide chronica fixa inter plurimos alios — Pietsch *b)* grauiter balnea frigida commendat, nec materiam eis repelli ſed reſorberi credit. Rationi et experientiae repugnare ait, aquam frigidam materiam

a) Floyer l. c. p. 321.

b) Wahre Quelle und Urſache des Podagra. Halle 1772.

riam peccantem ad interna repellere; nullo ita diſcrimine in affectibus rheumaticis, arthriticis, eryſipelaceis immo ſemper eam adhibuit, nec vnquam mala inde enata eſſe proprio opere quinquaginta caſibus confirmauit.

Negare quidem non auſus ſum, paroxismum interdum ſubito balneis frigidis ſublatum eſſe, plurima vero exempla exſtant aegros iis per totam vitam miſerrimos redditos, enecatos immo eſſe.

Podagra quam hic exemplo ſumere liceat metaſtaſis eſt ſalutaris, quae cum turbatur in maſſam humorum repellitur materia arthritica atque in partes nobiliores transfertur. Bergivs monet nec in paroxiſmo arthritico nec in rheumatico balneis frigidis vti, ſemper timendum eſſe dicit, ne materia in alias transferatur partes, vbi ne vita periclitetur ſimptomata grauiora ſemper oriuntur *a*).

a) l. c. p. 110.

Primis quidem tentaminibus vbi natura vigore gaudeat, materiam ex maſſa humorum aliis excernere viis, exitus bonus eſſe poteſt; aſt cum vires langueant, aeger aetate ingraueſcente ſeu aliis cauſis debilitatus eſt, cum circulatio per abdomen non omnino libera naturae obſtaculo ſit, ingentes noxae inde obſeruatae ſunt. Clar. Stromeyer, Praeceptor ad cineres vsque gratiſſimo animo mihi colendus, obſeruavit nunquam poſthaec criſin ſalutarem ad pedes ſecutam, gonagram, chiragram ortam eſſe, et cum natura non valuerit materiam ad partes externas pellere, palpitationem cordis, aſthma, hydrothoracem, hydropem aſcitem, aliaque:

Schwerdtner exemplum viri affert qui bis pediluuio frigido paroxismo podagrico liberatus, tertia vice idem remedium tentans ſubita morte punitus eſt *a*).

Quo

a) Medicina vere vniuerſalis T. I. p. 108 in Nota.

Quo moleſtior vero eſt morbus, quo maius periculum ex anomalia arthritica immineat, eo maiori cura innitendum ne recidiuet malum. BERGIVS eodem loco quo ſupra ait: Qui in interuallis balneis frigidis vtuntur ſummam inde vtilitatem experientur, corpus roboratur, diaphoreſis reſtituitur, pluresque in perpetuum eis arthritide liberatos noui. Varias theorias cum mittamus certum eſt, debilitatem, viſcerum abdominis praecipue cauſam proegumenam eſſe; omnes ita paroxismo ſublato roborantia exhibent, inter quae ob cauſas tantopere iam repetitas ſaluis caeterum contraindicationibus, balneis frigidis primus certe eſt locus.

In Catharro quem alii omni periculo carentem, alii magis mortiferum quam peſtem credunt, MVDGE vapores emollientes calidos qua ſpecificum commendat, MONETA contra frigus vnicum praeſtantiſſimum eſſe remedium contendit.

 Quan-

Quantum ſententiae clariſſimorum virorum abſonae eſſe videantur, facile tamen qui cauſas et decurſum morbi perpendit eas conciliare poterit.

Negligitur plerumque morbus ſpecie leuis, raro praediſpoſitio reſpicitur, materia peccante pulmones liberare decoctis, vaporibus calidis omni opera enituntur, pulmones ita magis magisque relaxant, humores ad eos attrahunt quousque phtiſis pituitoſa exulcerata tandem miſerum abſumat aegrum.

Cauſae praediſponentes ſunt: Laxitas pulmonum, tubercula in eis, deſuetudo aeris, debilitas ſeu corporis vniuerſi ſeu organorum digeſtionis vnde tenacitas in humoribus, circulatio languida; tranſpiratio ita imperfecta. Tissot ait: Ad catharros diſpoſiti ſunt, quibus tranſpiratio facile ſupprimitur, qui debilitate ventriculi ſeu pulmonum laborant *a)*.

Cauſa

a) Auis au Peuple. Lauſanne 1789 p. 157.

Cauſa procatarctica ſemper eſt ſubita aeris viciſſitudo.

1) Calor ſubito in corpus frigidum agens. Contractio tum praegreſſa, ſubitae relaxationi cedit, earum inprimis partium in quas aer proxime agit.

2) Refrigerium. Tranſpiratio ita ſupreſſa ſeu topica ſeu alius partis, ex qua metaſtaſi materia ad pulmones transfertur.

Febre ita cum adſit ſublata remediis cauſae oppoſitis praeſens catharrus removeatur, diſpoſitio illa deleatur.

Lotiones frigidae pectoris, diaeta et regimen frigidum, omnia in integrum reſtituunt vbi calor ſubito in corpus frigidum agens ſeu aer calidus humidus diu perſeuerans cauſa morbi fuerit, phtiſi pituitoſae cavent vbi expectoratio nimis eſt copioſa et diuturna, diſpoſitionem illam catharroſam delent cum laxitas pulmonum cauſa proegumena fuerit.

Balnea frigida contra morbo durante ſemper nocent, humores vi maiori ad pulmones pellunt, et cum pulmones ſimul

ſint laxi haemoptyſis omniaque quae ex hac redundant mala certa eſſent ſequela. Morbo vero ſublato, pulmonibus integris, rite roboratis, ſaluis aliis contraindicationibus ex praegreſſis iam cognitis egregia praeſtant vbi deſuetudo aeris, ſeu debilitas vniuerſalis ſeu organorum digeſtionis continuis recidiuis materiam praebeant.

Rachitis remedia aptiſſima poſtulat, cum morbus ſeu hereditarius, ſeu prima iamiam educatione acquiſitus ni mortem maturet, veſtigia per totam vitam relinquat. Cauſa praediſponens eſt debilitas vniuerſalis ingens, prophilacticum certiſſimum aliis cum praeceptis diaeteticis balnea frigida eſſe, omnes conſentiunt. Num vero in morbo ipſo balnea frigida, ab Anglis inprimis adeo commendata, ſtatim conueniant valde dubito. Characterem morbi conſtituunt plura, ex debilitate ea, enata mala; ſpiſſitudo frigida pituitoſa et acrimonia a materia tranſpirabili retenta in humoribus; obſtructiones glandularum meſen-

ſenterii et viſcerum abdominalium; impuritas primarum viarum, inprimis acor quo omnes fere laborant, vnde voracitas quae malum magis magiſque ingraueſcit. Quantae etiam autoritates contrarii exſtent, perſuadere mihi non poſſum remedium ſalutare eſſe; quod; dum humores in vaſa obſtructa pellat, obſtructiones reddit pertinaciores; cum vaſis toni aliquid conciliet, pituitam illam inertem magis ſemper incarcerat: quod congeſtiones in pectore et capite concitat, anxietatem creat, ſuffocationem minatur, cum circulatio non libera ſit, cor reactioni contra humores maiori copia affluentes vix par eſſe poſſit.

Primis viis expurgatis, pituita reſoluta ſecundum indicationes ſurſum et deorſum euacuata, glandulis et viſceribus peruiis redditis, roborantibus demum eſt locus. Nunc remedium exoptatum eſt quod, debilitatem illam cuique fibrillae impreſſam deleat, digeſtioni, vniuerſo corpori robur reddat; quae omnia balnea frigida cer-

ttſſime

tiſſime ſunt effectura, cum recto tempore adhibeantur, corpus vt ea ferat lotionibus frigidis praeparatum ſit. Cum paruuli poſt balnea frigida languidi maeſti frigore horreant, aluus obſtructa ſit et deiiectiones foeteant, febris accedere videatur, proferenda adhuc ſunt.

Tabis dorſualis cum plurimae exſtare poſſint cauſae debilitantes, frequentiſſima eſt immodica liquóris ſeminalis iactura; de qua hic praecipue agam. Liquidi huius dignitas eſt tanta, vt monente iam Galeno ſemi vncia eius amiſſa maiorem viribus inferat labem, quam quadraginta vnciarum ſanguinis detractio. Quod ſi vltra modum profundatur, quanta inde ſequantur mala cl. Tissot paucis verbis eleganti ſſime dixit: Teſtantur omnes eandem morborum congeriem; ventriculi debilitatem, coctionum deprauationem, cruditatum congeſtionem, nutritionis defectum, dolores hyſtericos, rheumaticos, arthriticos,

cos, perit robur, deletur iuuentutis imago, facies inducitur et debilitas ſenilis *a*).

Victis contraindicationibus quas ad nauſeam iam repetii, reſtat vnica indicatio roborandi. Difficultas vero in debilitate ex venere augetur impoſſibilitate in vſum reuocandi remedia ea, quae in aliis debilibus citius paucis reliquis viribus parere monſtrauit obſeruatio; dum enim ſtimulant eas partes quas ſopire conamur magis damni ſic inducunt ratione ſuccedentis euacuationis ſpermaticae immo et venerearum cogitationum quam boni ratione tranſennalis roborationis. Sollicite ergo vitanda quae vel leuiori ſtimulo agant *b*). Semper votis Viri illuſtris reſponderunt cortex peruuianus et balnea frigida; haec inprimis omnibus aliis remediis longe praeferenda cenſet, cum eorum effectus longe minus

a) De Febribus bilioſis et de Manuſtupratione. Lauſannae 1790. p. 151.

b) Tissot l. c. p. 186.

minus nitantur vi aegri quam effectus plerorumque aliorum remediorum.

Baynard affirmat ſe plus viginti caſibus, aegros debilitate penis, erectione perdita laborantes, cum malum iam annos duraſſet, corpus exhauſtum, circulatio languida eſſet, balneis frigidis omnino reſtitutos, potentiſſimos redditos vidiſſe *a*).

Fluor albus aliaeque Excretiones pituitoſae, inter plurimas alias cauſas, praeter laxitatem topicam interdum a debilitate vniuerſali et pituita inde in humoribus generata oriuntur. Cauſa morbi indicationes monſtrat, pituita reſoluta balnea frigida inter easdem conditiones conueniunt, inter quas in caeteris morbis ex debilitate ortis Cauendum tamen, ne cum aliae exſtent cauſae balnea frigida adhibeantur: cauſa frequens infarctus viſcerum ſunt qui quantum ea contraindicent ex praegraeſſis patet.

a) Floyer l. c. p. 254.

THESES.

I. Morbi nervoſi a fibra laxa ortum ducentes, vix vnquam ſtatim roborantia ferunt.

II. Balnea frigida proprium remedium ſunt, ad diſpoſitionem illam rheumaticam qua nonnulli continuo laborant exſtinguendam.

III. Depreſſio Cataractae extractioni longe eſt praeferenda.

IV. Diſpoſitio ad Catharros ſaepius in organis concoctionis latet.

V. Fomentationes frigidae abdomini applicatae, in Haemorrhagia vteri ſemper fere nocent.

VI. In Paroxiſmo arthritico ſeu rheumatico balnea frigida et fomentationes frigidae nunquam conveniunt.

VII.

VII. Pathologia humoralis omnino eſt reiicienda.

VIII. Cum in Angina inflamatoria periculum ſuffocationis immineat, Bronchotomia non vltimum ſed primum remedium eſſe deberet.

IX. Cauſa frequentiſſima Febris Puerperarum, ſunt ſordes putridae in inteſtinis.

X. Purpura ſemper fere eſt morbus ſimptomaticus et factitius.

XI. Placentae ſolutio non ſemper ſuſcipienda, ſed potiſſimum naturae viribus relinquenda eſt; niſi neceſſitas ſolutionem poſtulat.

XII. Plurimi morbi haereditarii a debilitate ortum ducunt.

XIII. Ignominia qua extra matrimonium parientes afficiuntur, plus damni quam vtilitatis affert.